

1. Carpvov / i. iac. / Specimen quintum
de Applicatione Methodi Scienti-
ficae ad Theologiam revelatam,
Iena.
2. Carpvov / i. joh. Bened. / Diss. de
iure decidendi Controversias theolo-
gicas, Lipsiae, 1695.
3. Deutschmann / i. Abrah. Henr. /
Diss. de Immortalitate et Immuta-
bilitate Divinae Essentiae, Witten-
bergae, 1692.
4. Gerner / i. Salam. / Diss. II. de Eccle-
sia triumphante in caelis,
Wittenbergae, 1695.

AN 151

HVMILITAS
VIRTVS CHRISTIANORVM
SIT PROPRIA

DISQVIRIT ITERVM

ET AD

AVDIENDAS ORATIVNCVLAS II.
IN SCHOLA CIZENSI

QVAE

D. XXXI. MART. A. C. MDCCLI.
AVDITA HORA POMERIDIANA QVARTA
HABEBVNTVR

PATRONOS AC FAVTORES

QVAM POTEST HVMANISSIME

INVITAT

M. IO. FRIDERICVS LEISNERVS

RECTOR.

CIZAE, TYPIS HVCHONIANIS.

Non ignoro fuisse, qui mirarentur, eequid nobis humilitatis laudem gentilismo adstructum euntibus, de voce disputare placuerit, re ipsa omissa. Fuisse eosdem, nos non fugit, qui hoc nobis largirentur, ac darent, obscurius quidem, ac veluti per transfennam humilitatem Christianam agnovisse gentiles: at nec præcepisse, nec exercuisse. Et si hoc nomine, quædam recte dicta, quæ exciderint illis, laudari possent, facta eorum tamen laudari non posse. Fuisse enim eos in hoc quoque, uti in aliis, lingua magis, quam factis strenuos: veræ autem virtutis studiosos non verbis spectari, sed actionibus oportere. Præterea, tantam esse apud eos penuriam vel præceptorum humilitatis, vel exemplorum, id nemini valde mirum videri debere, quandoquidem caruerint earum rerum cognitione et scientia, ex qua tanquam ex fonte vera humilitas manet. Pene omissemus, quod ad ultimum denique adjiciunt, gentiles quidem moriendi necessitatem, brevitatemque vitæ

identidem sibi proposuisse apud animum, sed ita, ut hanc considerationem, quæ ad studium humilitatis accendendum aptissima esset, pro alimento vitiosarum cupiditatum, irritamentoque luxuriæ haberent. Ecce tibi, L. B. quatuor capita, quæ veluti cornua adversariis addunt, ut frontem nobis obvertant, qui eam laudem vindicandam gentilibus ducimus, quæ posita est in humilitate,

Hi sciant, nos nunc exsequuturos partes, quas non tam omisimus, quam huic tempori reservavimus. Quatuor enim ista, si vel nobis obrudi pateremur, vel nobis silentibus, aliis; videremur nostri ipsorum, nostrarumque partium obliti. Excusso igitur timore omni, ipsoque erecti vindicandæ æquitatis desiderio, hoc ipsum contendimus, vidisse gentiles aliquam viam, qua iretur ad humilitatem, deinde studium illius exemplis suis adjuvisse, nonnullis etiam monitis, nonnullis præceptis ad eandem virtutem animos hominum composuisse, denique hanc rationem, *moriendum est, ergo vivamus, ergo voluptatibus fruamur*, non esse omnium gentilium, sed paucorum.

Ut ab ultimo incipiamus, fatendum est, si quid est ad frangendos hominum animos ac spiritus accommodatum, id esse cogitationem mortalitatis. Sed fatendum est etiam hoc, gentiles eam ipsam ob causam, quoniam sibi moriendum videbant, genialiter esse vivendum, voluptatibusque, et comissionibus indulgendum existimasse. Sic ratiocinatur, ac veluti calculum ponit Anacreon: (a)

Τό σήμερον μέλει μοι,

Τό δ' αὔριον τις οἶδεν;

Ὡς εἶπ' ἔτ' εὐδι' ἐστίν,

(a) Anacreon od. XV.

(V)

Καὶ πῖνε, καὶ κῦβευε,

Καὶ σπένδε ἴῳ Λυαίῳ,

Μὴ, νῆσος ἦν τις ἔλθῃ,

Λέγῃ, σε μὴ δεῖ πίνειν.

Quibus versibus poeta, quod cras futurum sit, negat sibi curæ esse: nosse enim craftina neminem: excitat deinde se ipsum et alios, hortaturque ad bibendum, ad ludendum alea, ad comissandum, dum ætas et vita sinat: fore enim tempus, quum morbis ingruentibus non amplius bibere possit. Sic rationem ducit Virgilius, seu quisquis auctor est carminis, quod *Copa* inscribitur: (b)

Pone merum et talos: pereat, qui craftina curat:

Mors aurem vellens, vivite, ait, venio.

Sic denique argumentatur Horatius: (c)

- - Sapias, vina liques: et spatio brevi

Spem longam reseces; dum loquimur fugerit invida

Ætas. Carpe diem, quam minimum credula postero.

Quid multa? Sunt plura et apud Anacreontem, et apud Horatium, et apud alios poetas carmina, quorum hæc sententia est, quum vita nostra brevis sit, quum multis nec opinantibus mors superveniat, omnes autem sive serius, sive ocyus certissime aliquando opprimat, non esse oblatam occasionem facultatemque jucunde vivendi et voluptatibus fruendi negligendam, aut prætermittendam, aut in longum tempus differendam. Qua turpi ac pestilenti argumentandi ratione nulla vetustior, quippe quæ de antiquitate

(b) Virgilius in *Copa* v. 37.

(c) Horat. I. od. 9.

tate facile cum ceteris vitiosis concludendi modis certaverit. Eadem nulla magis communis, magis diffusa, cui non modo singuli homines facti fundi sunt, et subscriptores, sed totæ etiam philosophorum familiæ. Questus de ea est jam antiquissimis temporibus divinus vates Elaias, (d) questus est de eadem Apostolus Paulus, (e) et ipse divino adflatu atque instinctu concitatus. Quid ergo est? Equidem omnium hominum, omnium poetarum, qui ita argumentantur, aut loquuntur, causam non susceperim; nonnulla tamen carmina, quæ paullo impudentius fœdæ voluptatis studio, propter vitæ humanæ brevitatem, patrocinari videntur, interpretatione quadam dixerim mitiganda. Nempe non hoc semper, non hoc omnes agunt poetæ, ut ideo, quia vita cito prætereat, in diem esse vivendum, fœdisque voluptatibus et inhonestis indulgendum, præcipiant, sed hoc potius, ut moncant, unumquemque sua sorte vivere contentum oportere, bonisque præsentibus intra modum, et ad præscriptum rationis et legum, uti. Quid quærimus? Laudant voluptatem, sed licitam, sed honestam: laudant ea mente, qua sapientissimus regum, Salomon, hilaritatem, qua vitæ huius commodâ, qua voluptatem in edendo bibendoque positam, non refragantibus summis interpretibus, laudat passim et prædicat. Certe nisi hæc tribuatur sententia quibusdam odis Horatianis, jam Horatius pugnare cum Horatio dicendus erit, utpote qui alibi (f) in eum invehitur, qui brevis vitæ oblitus cupiditatibus ac divitiis studet.

Sed fac, dicta illa poetarum non alium habere sensum, quam deteriorem, et reprehendendum; quid nisi audacia et iniquitas non ferenda est, paucorum poetarum philosophorumque vitia in omnes romani, græcique nominis sapientes uno tenore derivare?

(d) Ef. XXII, 15.

(e) 1. Cor. XV, 32.

(f) e. g. L. II, od. 13.

derivare? Quos enim ex omni antiquitate, qui dicta illa probent, produceris, præter formulæ Epicuræ philosophos, qui Deum non concedunt, nisi cœcum et otiosum, nihilque sibi ultra vitæ terminos pollicentur?

Missio hoc grege circumfer oculos animumque per reliquas philosophorum familias, et occurrent tibi non pauci, quorum animos cogitatio mortis non subit, quin statim, fastu omni posito, ridiculum esse stultumque judicent, rebus quamvis secundis inolescere, magnisque cogitationibus pectora implere. Occurret M. Antoninus, qui elationem animi omnem, superbiam omnem, inanis gloriæ studium omne damnat, ductis argumentis non modo a vulgi incititia, in cuius suffragia et plausus tam multi ambitiosi sunt, a terræ exiguitate, quam tam multi se laudibus impleturos sperant, sed etiam ab angustia terminorum, quibus vita nostra circumscripta est. (g) Occurret magnus ille Alexander, qui ex diuturno morbo ut convaluit, *nobiscum pejus actum, inquit, non fuit. Admonuit enim nos aegritudo, mortales quum simus, ne magnifice de nobis sentiamus.* (h) Occurret denique Sosisphanes poeta, cujus hæc sunt verba apud Joannem Stobæum: (i)

Ἄν' δ' εὐτυχῆτε μηδὲν ὄντες, εὐθὺς

ἴσ' ἔρανῶ φρονεῖτε, τόνδε κύριον

Ἄδην παρεστῶτ' ἔχ' ὄρατε πλησίον

Ut primum aliqua fortuna vobis adfulget, homines nibili; illico

Ad cælum caput erigitis, interea dominum

Plutonem adstantem non videtis proxime,

(g) M. Aurelius Antoninus de se ipso ad se ipsum III, 10. IV, 3. XII, 32.

(h) Jo. Stobæus in Eclogis ferm. 45. p. 161.

(i) in Eclog. p. 132

Quos

Quos versus poetæ num alio spectare dicemus, nisi ut ii, qui rebus secundis utuntur, propolita mortalitatis cogitatione ab arrogantia revocentur?

Jam cum illis mihi res futura est, qui quenquam gentilium præcepisse humilitatem negant, qui profecto lacescunt me magis, quam exercent. Nam ut horum ictus quam sint hebetes, quamque invalidi, offendere possim, permulta profecto in expedito sunt. Ablegabo eos primum ad Joannem Stobæum, (1) deinde ad Petrum Dan, Huetium, (m) quorum alter in Eclogis suis, alter in Alnetanis Quæstionibus magnam auctorum profanorum veluti nubem profert, studium humilitatis qua laude, qua præcepto commendantium. Monebo eosdem, ut magni nominis Theologum audiant, Jo. Franciscum Buddeum, qui in Introductione ad Philosophiam Stoicam ex mente sententiaque M. Aurelii Antonini Imp. (n) hæc scribit: *Licet contemptus sui, humilitasque virtus Christianorum sit propria, commendatur tamen quandoque et ab ethnicis, et cumprimis a Stoicis subinde inculcatur. Non modo enim omnem a nobis abesse volunt arrogantiam, sed submisit etiam sentire de nobis, factisque ac dictis opinionem hanc demonstrare. Ex hac autem demissione sui, abjectaque opinionem oritur gloria et popularis fama despectio, vel quasi vana et vitiose, vel quasi nihil ad nos pertinentis. Probata est hæc sententia Pythagoreis, Platonicis, Cynicis, aliisque. Probata cumprimis fuit Stoicis nostris &c. Præsentio, ex prærogativa Buddeani testimonii permultos esse judicatuos, humilitatis studium omnino a gentilibus commendatum fuisse. Itaque non est, cur de eo religiosius demonstrando, magnopere laborem.*

Unum

(1) in Eclog. serm. 43. p. 150. sq.
(n) Sect. VII, §. 5. p. III.

(m) Huet. Alnetan. Quæstion. III, §. p. 265.

Unum facere non possum, quin adponam, utpote illustre præceptum, et ab Huetio prætermissum, quod est apud Sophoclem in Ajace Mastigophoro: (o) ubi quum Ulysses dixisset:

Ὄρω γὰρ ἡμᾶς εἶδεν ὄψας ἄλλο πλῆν
Ἐἰδωλ' ὄσοιπερ ζῶμεν, ἢ κέΦην' σκιαῖ.
Video, nos nihil aliud esse, quam
Simulacra, quicunque vivimus, et levem umbram.

poeta Minervam ita facit respondentem:

Τοιαῦτα τοῖνυν εἰσορῶν, ὑπέροπον
Μηδέν' ποτ' εἶπης αὐτὸς εἰς Θεὸς ἔπος,
Μηδ' ὄγκον ἄρης μηδέν', εἰ τινος πλεόν
Ἢ χειρὶ βεβίβεις, ἢ μακρῆ πλέγῃ βάρει.
Ὡς ἡμέρα κλίνει τῆ κανάγει πάλιν
Ἀπαντα τάνθεράπεια. Τὰς δὲ σώφρονας
Θεοὶ Φιλῶσι, καὶ συγῆσι τῆς καυῆς.

Hæc igitur intuens, elatum
Nullum unquam dixeris ipse in Deos dictum,
Neque timore eleveris ullo, si quo plus
Vel manu polles, vel magnarum opum pondere:

(a) Sophocle. Ajac. v. 125.

Quippe dies deprimitque et attollit denuo,

Omnia humana: modestos vero

Dii amant, et detestantur pravos.

Ad hunc locum Sophoclis veteres Grammatici, quæ vis sit et significatio vocis *σώφρων*, non videntur satis expedire. Exponunt enim *σώφρονας* per *τῶς ἀρετὴν μεταχειριζομένους*; nimis laxe. *Σώφρονες* apud profanos auctores interdum iidem sunt, qui apud sacros *λαπεινοὶ*; et *σωφροσύνη* idem, quod *ταπεινοφροσύνη*. Generatim *σωφρονεῖν* est sana mente esse, recte judicare, recte de rebus sentire: speciatim recte sentire de Deo, de suis viribus, de suis infirmitatibus. Porro, quum illius, qui recte de se, de suis viribus et infirmitatibus judicat, non sit superbire, non vel dictis se, vel factis efferre, τὸ *σωφρονεῖν* tribuitur humilibus, modestis, animique demissioni studentibus. Menti sanitatem quando quæso rectius, quando tutius tribuas, quam ubi iudicium illius de rebus divinis, de se et aliis, de suis infirmitatibus et viribus est rectum. Sed hocce rectum de nostris viribus nostrisque infirmitatibus iudicium est aut ipsa humilitas, aut humilitatis certe fons et origo. Hinc apud Platonem Socrates τὴν *σωφροσύνην* ponit in cognitione tam nostra ipsorum, quam aliorum. In Alcibiade Primo Socrates, τὸ δὲ γινώσκεν αὐτὸν, inquit, ὁμολογῶμεν *σωφροσύνην εἶναι*. In *Ἐραστῆς* autem prope finem: *Ἡ ἐπιστήμη, ἢ διαγινώσκεν καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἄλλον ἐπιστάμεθα, σωφροσύνη ἐστίν.* Scholiastes Aristophanis ad Plutum (ο) τὸ *σωφρονεῖν* exponit *καλῶς καὶ ἀληθῆ λέγειν*. Recte. Sed adde, *καλῶς καὶ ἀληθῆ νοεῖν*. Hinc nobis ad ipsas sacras literas interpretandas lux adfulget, ut τὸ *σωφρονεῖν* in loco Pauli Rom.

(ο) Schol. Aristoph. ad Plut. v. 110.

Rom. XII, 3. rectius intelligi possit. Verborum Pauli haud dubie hæc sententia est: *Jure apostolica auctoritatis a Christo mihi demandata hortor omnes, qui inter vos vivunt, ne supra modum se se extollant, sed ut modeste de se sentiant pro magnitudine fidei, donorumque a Deo acceptorum.* Non male ad hunc locum Ioannes Chrysostomus ἵδ' ὡφρονεῖν esse apud Apostolum monet ἡν̄ λαπεινοφροσύνην. Eodem sensu ἵδ' εὐφρονεῖν ab Isocrate adhibetur apud Clementem Alexandrinum. (p) Eant nunc et videant, qui cum Paulo concilientur, quicumque humilitatem cerni sibi persuadent cum Christiano Thomasio, (q) in prompta voluntate se ipsum penitus contemnendi, leque ceteris hominibus omnibus quam longissime postponendi. Porro meminerimus, profanos scriptores de humilitate loqui, non solum, quando mentionem λαπεινότητος faciunt, sed etiam quando σωφροσύνης, immo quando ἀγυφίας et μετρίτητος.

Missâ hæc facio: illud jam quæram, an quæ gentiles de animi demissione præceperunt, ea agendo confirmarint, et quemadmodum eam virtutem laudarunt, ita coluerint, vitæque ratione expresserint. Hic agmen ducat Amphiarus, cui istam laudem, qua vix esse major et magnificentior potest, Æschylus in Septem contra Thebas tribuit (r)

Οὐ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Non optimus videri, sed esse vult.

B 2

Qua

(p) Clemens Alex. Strom. V. p. 581.

(q) Thomaf. in der Einleitung der Sitten-Lehre §. 56.

(r) Æschyl. in Septem contra Thebas. v. 598.

Qua laude si dignus Amphiarus est, merito nobis admirationi est. Nam sic virtuti operam dedit, operam tamen deditse videri noluit: sic virtutem sublata etiam laude, sublatis omnibus præmiis, amplexus est; sic denique magnum et illustre humilitatis exemplum dedit. Si hoc, utpote ex fabulis petatum nihili ducis, accipe aliud ex historia, cujus hic ipse Amphiarus admonere te potest, exemplum videlicet Aristidis. Plutarchus in hujus vita tradit, (s) quum ille ipse versus cum duobus, qui apud Æschylum sequuntur, fuisset in theatro recitatus, omnes omnium oculos in unum Aristidem fuisse coniectos, quasi huic uni optime convenirent. His libenter subjicerem, quæ de septem sapientibus, horumque laudabili moderatione auctor non unus tradit, quum notissima illa controversia de aurea mensa a piscatoribus Milesiis inventa, fuisset orta, eaque inexplicabilis videretur, placuisse Milesio populo Apollinem Delphicum consuli, cuinam adjudicari aurea mensa deberet. Deum respondisse, illi esse dandam, qui sapientia ceteris præstaret. Tum Milesios consensu Thaleti mensam dedisse: Thaletem cessisse eam Bianti, Biantem Pittaco: hunc protinus alii, deincepsque per omnium septem sapientum orbem, ad ultimum ad Solonem pervenisse. Hunc et titulum amplissimæ sapientiæ et præmium ad ipsum Apollinem transtulisse. (t)

Libenter, inquam, hæc subjicerem, sed quia quædam sunt, quæ narrationem hanc reddunt incertam, eam in medio relinquo. Interim illa, seu vera sit, seu ficta, argumento est, gentiles humilitatis fuisse si non cultores, tamen laudatores.

Succedat

(s) Plutarch, in Aristide p. 586.

(t) Val. Max. IV, 1. c. 6

Succedat igitur Pythagoras, qui sapientiæ nomen augustius ratus, quam ut in hominem cadere posset, contentus, philosophum se dici, derectavit titulum sapientis. Laudarunt hoc Pythagoræ factum tanquam modestiæ et humilitatis specimen gentiles, atque ex his nominatim Heraclides apud Laertium (u) et apud Ciceronem: (x) laudarunt etiam doctores Christiani. Audi Lactantium: (y) *Verecundia causa studiosos se sapientiæ, non sapientes vocaverunt. Imo vero Pythagoras, qui hoc primum nomen invenit, quum paulo plus saperet, quam illi priores qui se sapientes putaverunt, intellexit, nullo humano studio posse ad sapientiæm perveniri: et ideo non oportere incomprehensæ atque imperfectæ rei perfectum nomen imponi.* Neque aliter de modestia Pythagoræ sensit Augustinus, (z)

At o famæ inconstantiam! dejicitur de gradu Pythagoras, et qui humilitatis laudem veterum non minus Christianorum, quam gentilium quasi punctis et suffragiis obtinebat jam diu, in eum recentiores quidam Christiani tam sunt acerbi, ut hoc non animi ejus demissioni, sed superbiæ adsignent, quod philosophum se, quam sophum adpellari maluerit. Sapientes ajunt Pythagoræ ætate dictos fuisse, quicumque aliquam artem scirent, etiam architectos, et gubernatores. Veritum idcirco Pythagoram, ne suæ sapientiæ fama in tanta sophorum turba in obscuro esset, pertæsumque adpellationis, quam usus nimis vulgasset, atque ad artifices sellularios, ipsumque opificum vulgus transtulisset, simul quærentem tegumentum superbiæ, nomen adscivisse specie modestius, re ipsa majus et venerabilius. Tam parata, tam ingeniosa simul invidia est

B 3

ad

(u) Diog. Laert. Proem. n. 12.

(x) Cic. Tusc. Qu. V, 2.

(y) Lactant. Instit. III, 2.

(z) Augustin. de C. D., VIII, 2.

ad virtutes ipsas invertendas, et tanquam ad vasa incrustanda etiam sincera. Interim adversus hanc ambiguitatem opinionum tanquam fluctuum, quibus Pythagoræ fama in utramque partem jactatur, quid opponas? Equidem hoc solummodo dicam, istos Pythagoræ accusatores, qui de occulta ejus voluntate intimisque sensibus pronunciare audent, non multum nobis negotii exhibituros esse, si vellent hoc loco tanquam in judicio calumniam jurare, sique, quam gravis sit sententiæ animique seu boni seu mali pro altero obligatio, satis perpenderent. Cujus quæso ingenii humani acies est tanta, quæ penetrare in arcana hominum consilia, animique recessus possit, etiam eorum, quorum nec corpus, nec vultum, nec frontem, nec oculos intueri datur? Quis calleret occultam istam, et mysticam velut haruspicinam, cujus est, non animalium exta scrutari, sed hominum corda mentesque introspicere? Apage igitur istas strophas, quibus tam multi aliorum famam labefactare frustra conantur! Quid enim, si suis Christianis artibus gentiles peterent? Cujusmodi incertis opinionibus suspicionibusque si quis locus relinquitur, jam neque Simonidis, neque Socratis, neque omnino ullius hominis modestia humilitasque in tuto est. Non Simonidis, inquam, de quo ita Cicero: (aa) *Simonides a tyranno Hieronè rogatus, quid aut qualis esset Deus, deliberandi causa sibi unum diem postulavit: cum idem ab eo posttridie rogaretur, biduum petiit: cum vero sæpius duplicaret numerum dierum, admiratusque Hiero quæreret, cur ita faceret: quia, quanto, inquit, diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior.* Recte, mi Simonides, humani ingenii imbecillitatem agnoscis: recte divinam naturam ulla cogitatione te assequi posse desperas: recte denique, frustra eos esse, animadversus, qui nimis alta rimari audent, et æternis minorem consiliis animum fatigare.

Quanto

(aa) Cic. de Nat. D. I. c. 22.

Quanto tu verecundior permultis Christianorum es, quos etiam atque etiam juvat, velut majores nido pennas extendere, ac disputare de arcanis Dei, de providentiæ decretis, et aliis quam plurimis rebus abditis, quas vix sciunt sejunctæ a mortali concre-
tione mentes.

Jam vero ad Socratem accedam, qui quantum omnibus græcis romanisque philosophis reliquarum virtutum, tantum humilitatis studio pariter et exercitio superior est. Hujus est illud modeste dictum, *se nihil scire, nisi id ipsum.* (bb) Nimirum scientiam suam comparando, non cum scientia aliorum hominum, sed cum tota rerum natura, cujus immensitatem, infinitatemque animo cernebat, eo tandem pervenit ut scientiæ suæ modulum cum ea collatum perexiguum esse, vel potius nullum facile intelligeret. Hæc est illa humanæ infirmitatis agnitio, hoc illud modestiæ specimen, quod tam præclarum hocce, quam decantatum testimonium fertur ipsi Apollini expressisse, quo Socrates omnium sapientissimus est judicatus, (cc) Jam illud quantum est humilitatis Socraticæ modestiæque argumentum, quum mortales scire negavit, quænam preces et quales ad Deum fundendæ essent, quumque futurum aliquando esse prædixit, ut de cælo aliquis delapsus, quomodo sit orandum, quæ precum quasi carmina sint concipienda, homines doceret. Huc spectat totus Platonis Dialogus, qui Alcibiades Secundus inscribitur. Mitto multa alia, quæ animi se ipsum demittentis laudem eidem adstruere possunt, ut, quum *θεία μύθηα divina forte* contingere virtutem hominibus docuit, (dd) quum artem imperandi hominibus, iisque volentibus,

majo-

(bb) Cic. Acad. Qu. I, 4.

(cc) Cic. l. e.

(dd) v. Æschini Socratici Dialogus

Περὶ ἀρετῆς, ἢ διδασκῶν.

maiores esse dixit, quam ut possit a solis humanis esse viribus; (ee) quum in aliorum scriptis judicandis circumspectione usus est plena modestia, quam in nostrae aetatis literatis quam plurimis nequicquam quaeras. Nam interrogatus aliquando, quanam ejus sententia de scriptis Heracliti esset: *quae intellexi*, inquit, *bona sunt: puto et ea, quae non intellexi*. (ff) His adde, quae Plato habet, Socratem in disputationibus ita versari solitum, ut inferior potius cuperet, quam superior discedere: adde etiam, id quod vulgo notum, eundem in docendis aliis hanc rationem sequi solitum, ut instrui potius ipse ab aliis, quam instruere alios videretur. Quae omnia qui quae tuo potes cogitationibus subijcere, quin tuus extemplo gestiat animus laudem tribuere Socrati, laudi illi simillimam, quae in Amphiarum ab Æschylo, in Aristidem ab Atheniensi populo collata est:

Ὅν δοκεῖν σοφός, ἀλλ' ἕνα γέ βέλει.

Verum de exemplis plura memoravi, quam animus ferebat. Quanquam res est ejusmodi, ut etiam, qui nimium dicit, non tamen omnia dicat. Abducendus ergo ab eorum contemplatione animus: nondum tamen a Socratis. Socrates et ipse in medium prodeat, et his evellat scrupulum, qui non nihil ambigunt, attigerintne sapientes gentium earum rerum cognitionem, unde humilitas derivatur, nec ne. Nam si humilitas nascitur ex comparatione tenuitatis nostrae cum infinita Dei virtute, quam schola veterum philosophorum, quam Socratica, personuit vocibus ad de-

mon-

(ee) Xenoph. Oecon. cap. ult. f. fin.

(ff) Diogenes Laert. II, 22.

monstrandam Dei magnitudinem, juxta humanamque infirmitatem aptioribus? Hæc docuit, Deum esse unum, esse opificem totius mundi, rerumque omnium progenitorem et auctorem: esse immutabilem, æternum, naturæ incomprehensæ, omnium rerum ita scientem, nullum ut ei homini facinus, facinus autem? ut ei ne cogitatio quidem hominis ulla incognita sit: omnitæ denique potentæ, causamque omnis boni, mali nullius. Infirmitates humanas autem quin eadem schola agnoverit, quis dubitare poterit, qui, quæ Socrates apud Æschinem profert in Dialogo de morte, legerit? (gg) Socrates idem ille quam parum probitati hominum, virtutique dederit, illud argumento esto, quod tanquam vates cecinit, si quis vir optimus, qui omnes justitiæ números impleret, de cœlo delapsus in his terris versaretur, cum eo tam male, tam atrociter actum iri ab hominibus, ut in carcerem compactus, ludibrio habitus, verberatus denique et flagris cæsus in crucem ageretur. (hh) Si porro humilitatis comparandæ rectam viam inire eos concedis, qui se ipsos cognoscere student, quomodo aditum ad eam laudem gentiles prohibebis peræque omnes, quomodo inprimis discipulos Socratis, cujus ex ore nihil fere frequentius exiit, quam quæ

Aurea de cœlo cecidit vox, Ἰνᾷθι σεαυτῶν.

Quam vocem non tantum in eam partem interpretari veteres solebant, ne quis bona sua ignoraret, sed etiam in eam, ne quis vitia. Cicero ipse Quintum fratrem

(gg) Æschines Dial. III.

(hh) Plato L. II. de Rep.

trem (ii) admonet, ut illud ἰσῶθι σεαυτὸν putet esse et ad arrogantiam minuendam dictum, et ut bona nostra meminerimus,

Si qua est hominum infirmitas, cujus cognitione, quicquid et quantum est gentilium, caruerunt, ea hæc est, quæ ex primæva naturæ labe manavit. Enimvero etiam si hanc ignorarunt homines non Christiani, eo tamen pars eorum fuerunt acumine, ut ex humanæ naturæ conditione judicarent, insontem non posse hominem esse, qui tot laboribus, tot curis, tot ærumnis, ab ipsis vitæ primordiis, addictus esset. Hinc fluxisse permultis videtur opinio illa vetus de animarum προπαύξες: hinc commentum quoque μελενσωματώσεως originem traxisse credibile est.

Sed vela tandem colligamus, si ante illud unum Te, Lector Benevole, monuerimus, nos humilitatem gentilium trutina, non theologica, sed philosophica examinandam duxisse,

Per isthæc postquam prolusum est, nominandum restat par juvenum lectissimum

CHRISTOPHORUS GOTTLOB DE BURGSDORFF

EQUES MISNICUS,

JOANNES CAROLUS TISCHERUS, CIZENSIS,

qui virium suarum periculum in hac schola facturi, nulla ommissa diligentia, nullo labore, aut studio, quod publica experimenti ratio postulare videatur, orationes habere

(ii) Cic, ad Quintum fratrem III, 6,

constituerunt. Alter demonstrabit, *neglectum minutiarum paullatim ad magna incommoda trahere*: alter in *diligentiam literatorum inertem* declamabit. Utrique quamcunque, et qualemcunque expectationem sui concitarunt, quæ merito magna est et egregia, eam haud dubie habebunt ac tuebuntur. Usque eo spectati cognitique et ingenii, et diligentia, et profectuum uterque est vestrum! Juvat enim, ut jucundior mihi prolusionis hujusce conclusionem faciam, juvat, inquam, vos alloqui ipsos. Quodsi, quemadmodum ex aurora, primoque diluculo totius dici ratio et natura fere dignoscitur, ita in prima ætate se hominis natura prodit; quantum uterque vestrum sit aliquando valiturus, ingenium vestrum indicio est, in ipso ætatis flore expressum, et ad laudabilia quæque promptum. Itaque Te, Generosissime *Burgsdorff*, præstiturum præclara, multis præfagit animus, Te ipso scilicet digna, et familia Tua, in qua vides heroas permultos et heroinas gloria circumfluentes, virtutis cultu studioque insignes floruisse, et adhuc dum florere, et utinam diu florentem videas! PERILLUSTREM GENITOREM, SEXUMQUE ALTERUM summis virtutibus parem, et in omnis virilis laudis societatem venientem. Adeo quicquid oculis Tuis quotidie objicitur, quicquid auribus occurrit, in commoda Tua mirifice conspirat, et ad laudis alios super aliis stimulos tibi admoventos comparatum est velut, si in ipsius sinu Virtutis nutriri. Macte hac felicitate! quumque alios, a quibus ætate vinceris, laude vincas, Te ipsum, ut cœpisti, perge vincere.

Neque tibi, eximie Tifchere, domestica exempla desunt, quæ si indefinenter respicere, indefinenter sequi volueris, et ipsa te incitabunt, eoque perducent, ut præclara Tua in rep. esse merita aliquando possint.

Faxit Deus, ut hanc consentientem opinionem auguriumque de vobis quam plurimorum, exitus comprobet! Nominandus superest juvenis et ingenii et diligentia nomine commendandus, *Io, Fridericus Vorsaz*, Zorbensis, qui partes Auditorio gratias agendi aget,

Ad has orationes benevole audiendas Musarum nostrarum Antistites, Patronos et Fautores quam officiosissime, et quam humanissime invitatos volo.

Scrib. Cizæ ix. Kal, April, A. C. MDCC LI.

00 A 6466

ULB Halle 3
002 937 239

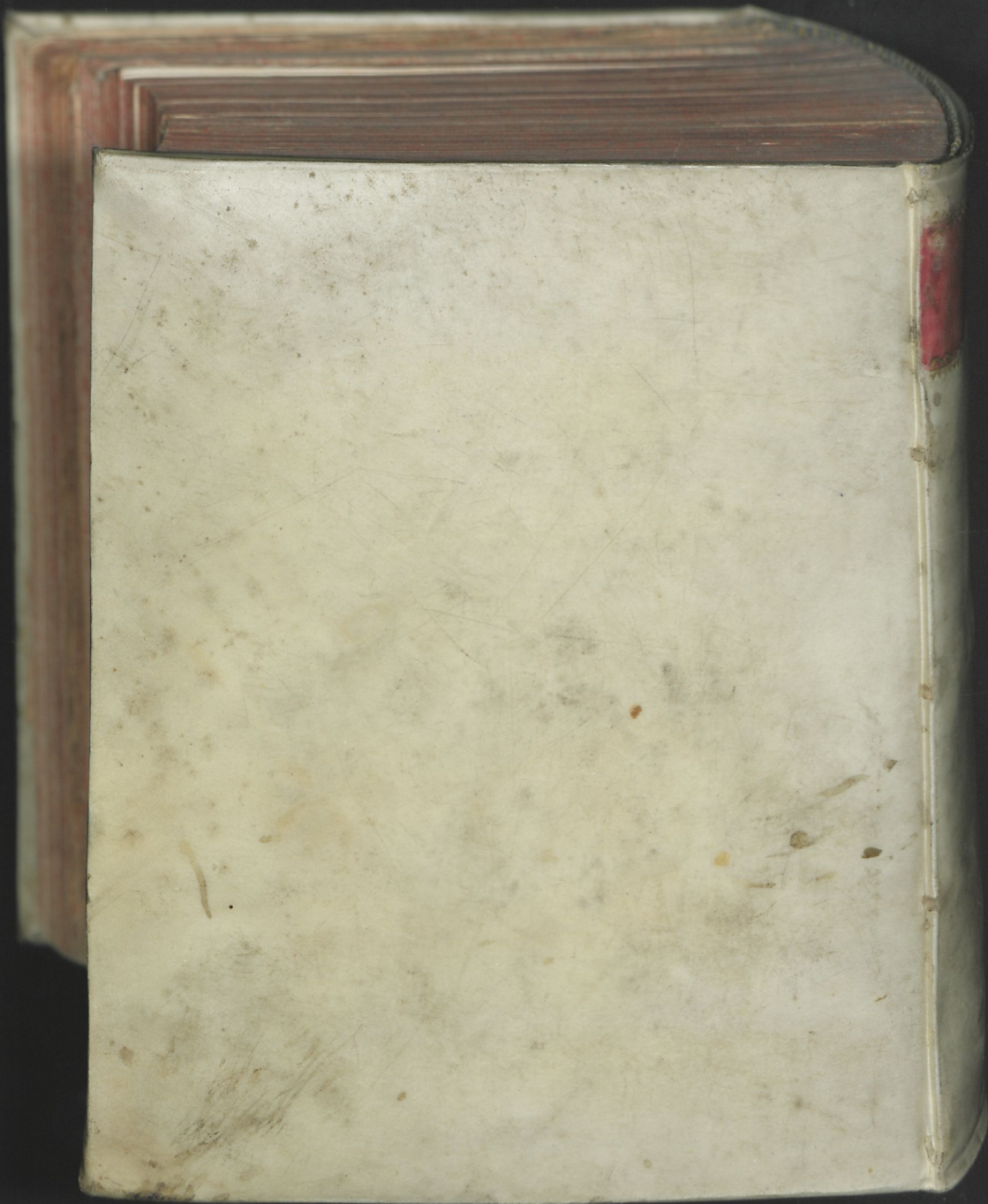
Sb.

VO 17

240 ✓

HL 74

AN 151

HVMILITAS
VIRTVS CHRISTIANORVM
SIT PROPRIA

DISQVIRIT ITERVM

ET AD

AVDIENDAS ORATIVNCVLAS II.
IN SCHOLA CIZENSI

QVAE

D. XXXI. MART. A. C. MDCCLI.
AVDITA HORA POMERIDIANA QVARTA

HABEBVNTVR

PATRONOS AC FAVTORES

QVAM POTEST HVMANISSIME

INVITAT

M. IO. FRIDERICVS LEISNERVS

RECTOR.

CIZAE, TYPIS HVCHONIANIS.

